

Quittner Péter - Várhegyi Judit

Az infláció változó természete IV. – Az infláció is velünk öregszik?

Cikksorozatunk eddigi részeiben az inflációt befolyásoló olyan strukturális tényezőket mutattunk be, melyek hosszabb távon is befolyásolhatják az árak alakulását. Jelen cikkünkben egy újabb tényező, a demográfia inflációs hatásait vizsgáljuk. A demográfia már az elmúlt évtizedekben és napjainkban is összességben inkább az alacsonyabb globális infláció irányába hatott. Ez a hatás az elkövetkező évtizedekben azonban a korösszetétel változása következtében akár meg is fordulhat. Amennyiben a robotizáció képes ellensúlyozni a munkaképes korú lakosság csökkenéséből eredő kínálatcsökkenést, a demográfiából eredő alacsonyabb infláció tartósan érvényre juthat.

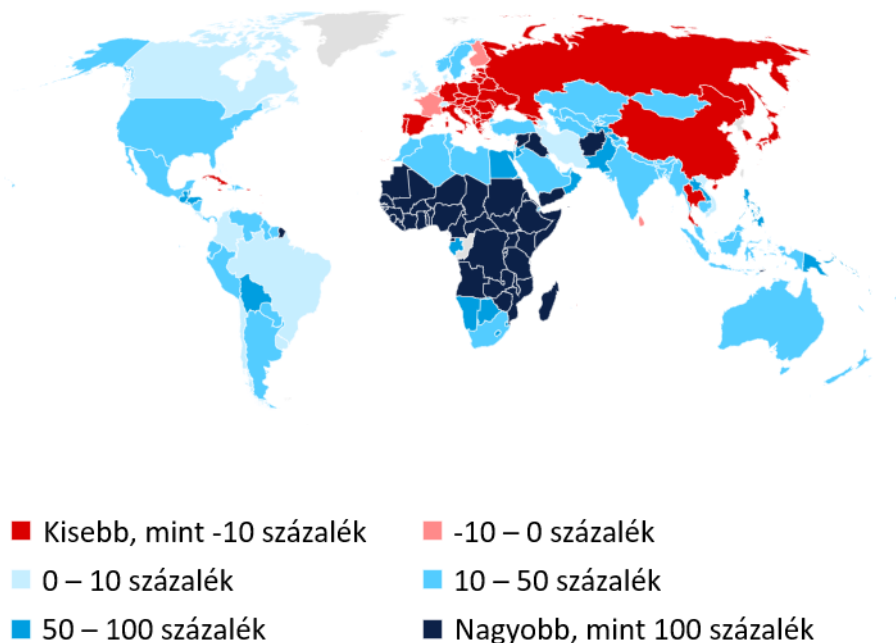
Korábban az infláció alakulását a közgazdaságtan alapvetően a gazdaság ciklikus helyzetével magyarázta. Ugyanakkor az elmúlt időszak hazai és nemzetközi tapasztalatai alapján a **belső gazdasági ciklus inflációs hatása csökkent**, azaz a gazdaság ciklikus helyzete, illetve az infláció közötti kapcsolatot leíró úgynevezett Phillips-görbe laposabbá vált. Ennek következtében az utóbbi években **előtérbe került a strukturális változások inflációs hatásainak vizsgálata is.** Az inflációt jelenleg és várhatóan a jövőben is befolyásoló strukturális tényezők közül elsősorban hármat emelhetünk ki: **a globalizációt, a technológiai fejlődést és a hozzákapcsolódó digitalizációt, illetve a demográfiai folyamatokat.** Cikksorozatunk korábbi részeiben bemutattuk, hogy a globalizáció, a robotizáció, illetve a digitalizáció milyen csatornákon keresztül hat a fogyasztói árak alakulására. Ezen két tényező összességében a mérsékeltebb inflációt eredményezhet. Cikksorozatunk utolsó részének fókuszába a demográfia és az infláció közötti kapcsolatot állítjuk.

Az infláció és a népesedési folyamatok közötti összefüggések ismerete egyre inkább előtérbe kerül, ugyanis **az elmúlt évtizedekben jelentős demográfiai változások történtek a fejlett és a fejlődő országokban egyaránt.** E változások a jelenlegi **előrejelzések szerint a következő évtizedekben is folytatódnak**, így érdemi hatást gyakorolhatnak az infláció alakulására. A népesedési folyamatokban háromféle trend különíthető el:

- a népességszám változása,
- a korösszetétel átalakulása és
- a várható életkor emelkedése.

Bár az ENSZ előrejelzése alapján a világ népességének növekedése az elkövetkező évtizedekben is folytatódik, Európában és több fejlett országban ennek ellentéte várható: kontinensünk lakossága 2050-ig mintegy 26 millió fővel – 742 millióról 716 millió főre – csökken. Emellett – főként az európai – népesség korösszetétele is jelentős változáson megy keresztül: a munkaképes korúak aránya csökken, míg az időskorúaké emelkedik (1. ábra). Utóbbiban a nagyobb létszámú generációk idősödése mellett a várható életkor emelkedése is közrejátszik, a születéskor várható élettartam 2050-ig a jelenlegi 78,1 évről 83,5 évre emelkedhet Európában.

1. ábra: Munkaképes korúak (15–64 év) létszámának változása 2050-ig

Forrás: UN Population Database, MNB-szerkesztés

A csökkenő népességszám, a megváltozó népességszerkezet és a magasabb várható életkor hatásai több csatornán keresztül jelentkeznek az inflációban. **A demográfiai trendek hatást gyakorolnak a vállalati költségekre, illetve a termékek iránti keresletre és kínálatra is, így költségoldalról, valamint a kereslet és kínálat egyensúlyán keresztül is alakítják a fogyasztói árak alakulását.** A különböző demográfiai folyamatok ellentétes hatást gyakorolnak az inflációra és **csak lassan, évtizedek alatt fejtik ki hatásukat** (1. táblázat).

2. táblázat: Az egyes demográfiai folyamatok inflációs hatásának iránya

Demográfiai folyamatok	Inflációs hatás		
	Munkakínálat csatornája	Keresleti csatorna	Összesen
Csökkenő népesség			
Munkaképes korúak arányának csökkenése			
Magasabb várható életkor			

Forrás: MNB-szerkesztés

Csökkenő népesség

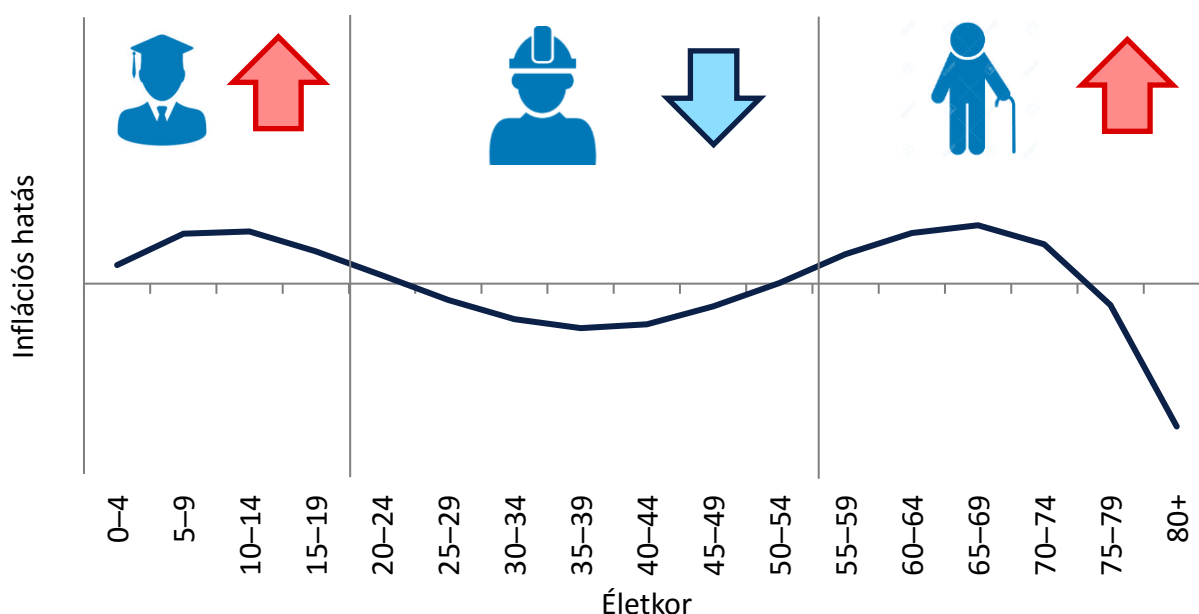
A népesség csökkenésének következtében kínálati oldalon egyrészt csökken a munkaképes korú népesség, amely a bérek emelkedését vonhatja maga után. A bérek növekedése megnöveli a vállalati költségeket, ami hosszabb távon az árak emelkedésének irányába hat. Ezt a hatást azonban ellensúlyozhatja, amennyiben az új technológiák, a robotizáció képes ellensúlyozni a munkaképes korú lakosság számának csökkenését. Emellett a népesség csökkenésének hatására mérséklődhet a fogyasztói kereslet, ami deflációs hatással jár, ha a fogyasztás csökkenéséhez a kínálat csak késleltetve tud alkalmazkodni. [Elemzések](#) konklúziói alapján az ellentétes irányú hatásokból az utóbbiak a meghatározóbbak és a **népességszám csökkenése összességében alacsonyabb inflációt okoz.**

Munkaképes korúak arányának csökkenése

A népesség számának csökkenése mellett **a korösszetétel változása is jelentős hatást gyakorol az inflációra.** [A legfrissebb elemzések eredményei](#) alapján az eltérő korosztályok különböző hatással bírnak a fogyasztói árak változására, mely alapvetően a különböző korcsoportok eltérő fogyasztási szokásaiból fakad. A fiatalok és az idősek jövedelmük nagyobb hányadát fogyasztják el, azaz fogyasztási rátájuk jellemzően magasabb. Alacsonyabb foglalkoztatottságuk miatt azonban összességében kevesebbet termelnek, mint amennyit fogyasztanak, mely az árak emelkedését eredményezheti. A munkaképes korú népesség ezzel ellentétben a jövedelmének egy részét megtakarítja a későbbi évekre, így a fogyasztási rátájuk alacsonyabb az idősebb korosztályhoz viszonyítva. Emellett a nagyobb arányú munkavállaló következtében a bérek is lassabban növekedhetnek. Mindezen két hatás az árak lassabb emelkedését okozza. Így **a népességben belül a fiatalabb és az idősebb korosztály arányának növekedése jellemzően inflációs, míg a munkaképes**

korú népesség arányának emelkedése dezinflációs hatást gyakorol (3. ábra). Megjegyzendő azonban, hogy a korösszetétel változásából eredő inflációs hatást több tényező is tompíthatja, ellensúlyozhatja. A robotizáció és az automatizáció révén megvalósuló termelékenységnövekedés és az egyes termelési folyamatok emberi munkaigényének csökkenése mérsékeli az előregedésből eredő kínálatcsökkenést, illetve a termelékenység növekedése lehetővé teszi a feszebb munkaerőpiac okozta magasabb bérek kigazdálkodását.

1. ábra: Korcsoportok változásának becsült inflációs hatása

Forrás: Juselius–Takáts (2018)¹

A korösszetétel változása az általános árszínvonalra gyakorolt hatása mellett azonban eltérő módon hat a különböző termékek és szolgáltatások áraira. Ennek forrása, hogy az átlagéletkor emelkedésével egyes termékek és szolgáltatások iránti relatív kereslet nő (például: egészségügyi szolgáltatások), míg mások iránt (elsősorban tartós iparcikkek) csökken. Ez a különböző termékek egymáshoz viszonyított, relatív árainak megváltozását eredményezi. A korösszetétel változása miatt növekvő kereslettel szembesülő termékek esetében az ár gyorsabban nő, míg a kevésbé keresett termékek inflációja lassul.

Magasabb várható életkor

¹ Juselius, M., Takáts, E. (2018): „The enduring link between demography and inflation”, Bank of Finland Discussion Papers, No. 8.

A népességszám csökkenése és a korösszetétel átalakulása melletti harmadik demográfiai folyamat a növekvő várható élettartam. A magasabb várható élettartam miatt a teljes életciklus alatt megszerzett jövedelmet hosszabb időszakra kell beosztani. Ez – a nyugdíjkorhatár változatlanságának feltételezése mellett – munkaképes korban magasabb megtakarítást, míg nyugdíjas életszakaszban az egyes évekre vetítve alacsonyabb fogyasztást eredményez, ami a kínálatához viszonyítva alacsonyabb kereslethez vezet. A magasabb várható élettartam mellett a munkaképes kor is hosszabbá válik, enyhítve a népességcsökkenésből és korösszetétel-változásból eredő bérekre gyakorolt hatást. Így **a hosszabb életkor a lassabb árdinamika irányába mutat.**

Összességében tehát a három fő demográfiai trend ellentétes hatást gyakorol az inflációra, így azok eredője határozza meg, hogy a népesedési folyamatok hogyan befolyásolják az infláció alakulását. A legfrissebb 22 fejlett országra kiterjedő elemzés alapján **a korösszetétel változása és a magasabb várható élettartam összességében a mérsékeltebb inflációs környezet irányába hatott az elmúlt évtizedekben.** Ennek forrása, hogy bár az időskorúak arányának emelkedése már 1970-ben is megfigyelhető volt, annak inflációs hatásait még ellensúlyozni tudta a munkaképes korúak továbbra is magas aránya és az emelkedő élettartam. Ez azonban az elkövetkező évtizedekben megfordulhat abból adódóan, hogy a munkavállaló korúak arányának csökkenése felgyorsul, így az már nem tudja ellensúlyozni az idősebb korosztály emelkedéséből származó inflációs hatást. Így a következő évtizedekben – ellentétben az elmúlt 40 évben tapasztalhatóval – az előregedő népesség pozitívan járulhat hozzá az inflációhoz. Ugyanakkor ez nem feltétlenül jár tartósan magasabb inflációs környezettel a fejlett országokban. **Amennyiben ugyanis az előregedő népesség inflációs hatását ellensúlyozza az alacsonyabb népességszámból eredő keresletcsökkenés és a robotizációnak köszönhető nem munkaintenzív kínálatbővülés, hosszabb távon is alacsonyabb inflációs hatás várható.**

„Szerkesztett formában megjelent a Portfolio.hu oldalon 2018. augusztus 1-én.”